

A denominális *-sz* > *-c* névszóképző.

A denom. *-sz* > *-c* képző leghomályosabb képzőink közé tartozik. A *-c* képzőt nyelvészeink még csak tárgyalták valamennyire (legtöbbet a *-ca*, *-ce*; *-ica*, *-ice* képzőkkel foglalkoztak), de az *-sz* képzőt nem is keresték. A *-c*-nek *-sz*-ből való származásával tudósaink már régen tisztában voltak, de mivel a leggyakrabban tárgyalt *-ca*, *-ce*; *-ica*, *-ice* képzőket szláv eredetűeknek tartották, nem is gondoltak arra, hogy *-sz* és ebből származott *-c* képzőnek is kellett, sőt kell lennie.

A hit a képzők szláv eredetében ma már nagyon megrendült. MELICH JÁNOSnak van ebben főrésze, aki MNy. X, 253—4 síkra száll az *-oc* *-öc*; *-ica* képzők magyar volta mellett. Ő ugyan másképp gondolja a dolgot: a *-c* a *-cs* változata, az *-sz* pedig az *-s*-é (i. h. és MNy. XXI, 52).

A *-c* képzőre GOMBOCZ ZOLTÁN egyetemi tanár úr hívta fel figyelmemet egyfelől élőszóval,¹ másfelől NyK. XLV, 13 a *lapác*, *göbec* és *karéc* szók magyarázatával. MELICH fentemlített dolgozata pedig bátorított, bizalmat öntött belém. A képzőre teljes világot derítenem azonban mégsem sikerült. El kellett hagynom a *lovász*, *kertész* stb. *-ász*, *-ész* képzőjét, mert a képző jelentésmódosító szerepének eredetét nem tudom

¹ Uo. 1562 május 11.

² Uo. 1562 július 11.

³ Országos Levéltár, Liber Regius III. 128—31. l.

⁴ Bécsi Hofkammerarchiv, Hungarn 1562 október 25. A váci püspök, Thurzó Ferenc és Beck Jeromos jelentése Ferdinándhoz.

⁵ Általában igen sokat köszönhetek GOMBOCZ tanár úrnak, s hálátlanság volna, ha ezt most fel nem említeném. Munkámhoz ő látott el útbaigazításokkal, tanácsokkal, ő figyelmeztetett állandóan a hibákra, tévedésekre, s ha munkámnak lesz valami eredménye, az bizony igen nagy részben az ő írárdhatatlanságának köszönhető.

megmagyarázni; el kellett hagynom a *jószág, ország* elemzését, mert túlhaladja képességemet; így kellett mellőznöm még sok-sok szót, amelynek tárgyalása ide tartoznék.

A képzőt történeti sorrendben tárgyalom, hogy kialakulásáról és tovaterjedéséről lehetőleg világos képet nyerhessünk. Regisztrálásom azonban így is hézagos, mert — amint említettem — sok származékot nem tudok megfejtetni; de bizonyára akad majd, aki a hiányt pótolja.

I. -sz (-asz, -ász stb.); -c (-oc, -ác -öc stb.)

1. A régi nyelvben.

lapác [első adat 1310/1338: Ad uallem *Lapaz* dictam OklSz.; *lapác* első adat JordK.; a szó ma csak a szolnokdobokamegyei Domokos község egyik dűlőnévében él l. Nyr. XI, 528, XXVI, 431; vö. HEFTY: Nyr. XL, 261] 1. 'aequalis, planus' GyöngyTör.; 2. 'planities, fläche, ebene' NySz. <: *lap 'planus, planum', vö. Gombocz: NyK. XLV, 15, MNy. XX, 60. Vö. még *lap* [Dunántúl különböző vidékein: Nyr. XLI, 182, XLII, 92, XLVIII, 79, NyF. XVII, 43, XXXIV, 81, XLVIII, 36, NépkGy. VIII, 315] 1. 'lapály'; 2. 'völgy' (utóbbi jelentés Nyr. XLII, 92, NyF. XLVIII, 46).

Gombocz: NyK. XLV, 13—4.

gomboc [első tulajdonnévi adatok 1351: petri dicti *Gunbuch* MNy. X, 79; 1422: Johanne *Gomboch*; 1444: Stephano '*Gombocz* OklSz.; első köznévi adat Kolozsvári Glosszák, Nyr. XXXVI, 178; alakv.: *gombóc*, első adat ADÁMI, Sprachk. (*gombócka* 1763-ból KR.); *gomb^uóc* Nyr. XXXVII, 372, NyF. XVII, 26, XXXIV, 45; *gombuc* GÖNCZI F., Göcsej 153; *gombóca* első adatok Actio Curiosa, TörtT. 1894: 340, SzD.¹ 27; *gombuca* GÖNCZI F., Göcsej 154; *gambóca* Nyr. XLV, 43; *gambaca* Nyr. XLIV, 236; ?*gombica* MTsz.] 1. 'salsutium' Nyr. XXXVI, 178; 2. 'knödel, kloss' ADÁMI, Sprachk.; 3. 'galuska' MTsz.; 4. 'kukoricalisztból készült tapasz' MTsz. Vö. még *vasgombóc* [Könyiből NySz.; 1800 körül, TörtT. 1905:20; SI.-ból NyŰSz.; MTsz.] 'ágyúgolyó' (tréf.); *hógombóc* [Pápa, Nyr. XLV, 350; pesti gyerekektől is hallottam] 'hógolyó, hólabda'; *gombócok* [kaszárnyai szó, Nyr. VI, 136] 'a század negyedik szakasza legénységének gúnyneve, mivel ide osztják be a legkisebb embereket' <: *gomb*.

Vö. LESCHKA, El.; DANK., Lex. — Másképp MELICH: MNy. X, 253; a -c a -cs változata.

gömböc [első személynévi adatok 1422: Paulo *Gembeck* OklSz., 1449: Clementis *Gewmbech* OklSz. Pótl., 1518: Petrus *Gembecz* OklSz.; első köznévi adat *Gewmbech* Nyirkállai Glosszái, NySz.; *gömbec* még PPB., PP. 1801. *apexabo* a., SIMAI, Végt., (gúnynév) Nyr. XXXI, 244; *gömbęc* NépkGy. VI, 248; *gömböc* első adat Kolozsvári Glosszák, Nyr. XXXVI, 229 (i. m. 318 *lucanica* 'maiós *gombocz*' hiba?); alakv.: *gömböc* KR.; ?*gömböc* PP. 1801.; *gömböce* MTsz., Ethn. X, 396 (vö. *gömböke* MTsz., SCHOEN A., Palóc népd. 17; *hömpöke* Nyr. XXV, 576); *disznógömböc* NépkGy. VI, 545; *dömbic* hely nélkül, KASSAI I, 468 (többször említi: I, 71, 176, 253, 280 stb.), bizonyára innen CzF. (a *dömböc* 'kis háló' szót CzF.

BUGÁR, Szóh.-ból vette, s aligha tartozik ide); Mátravidék, Nyr. XXIV, 335] 1. 'venter bauch'; 2. 'lucanica, faliscus venter, ein gefüllter darm' NySz.; 3. 'gombóc' MTsz.; 4. 'ein kugelrunder mensch' Tzs. 1838, 'alacsony, zömök (ember v. gyermek)' CzF., Nyr. XXX, 176, NyF. XXXIV, 121.

A *gömböc* voltaképen a *gomboc* alakváltozata, vö. Gombocz, Magyar történeti nyelvtan II. rész, 125. Vö. még BEKE: Nyr. XL, 297 kk. — Alapszava egyébként *gömb volna, mely 'globus, kugel' jelentéssel NyÚSz. 109 szerint DUGONICS elvonása a *gömbölyű*-ből. A *gömb* szó azonban természetesen nemcsak azóta, s nemcsak ő általa él ma is, vö. 1699: Egy setétkék angliai ócska dolmány ezüst *gömbök* mind mellén és ujján pikkelyestől. TörtT. 1896:715; *gömbi* [Nyiregyháza, Nyr. XXXVI, 400] erős, vaskos, kövér gyerek gúnyneve; *gömböcös* lik [egy asszony mondta Veszprém m. Nyárádon, MNy. XI, 379] 'tojásdad (ovális) lyuk' (hímzésnél), mások *kerekes* liknak mondják, uo.

vadóc [első adat 1567 OklSz.; alakv.: *vad^uóc* NyF. XVII, 37; *vaduc* Nyr. I, 380 (*vadoc* Tsz., innen CzF. hiba, l. MTsz.)] 1. 'lolium, zizania, zizanium, kuhweizen' NySz., MTsz.; 2. 'vad, félénk, szokatlankodó, vadaskodó, a nem háziaktól idegenkedő (gyerek)' MTsz.; 3. egy galambfaj MTsz., Nyr. XXXVIII, 143, XLV, 188 <: *vad* 'wild'.

galamboc [első adat *galambucz* fű SZIKSZAI 25,30; *galambotz* MA.-tól kezdve; alakv.: *galambóc* első adatok? 1745 MNy. V, 186; MÁRT. 1807.] 'peristerium, eisenkraut, taubenkraut' NySz. <: *galamb* 'taube'.

Másképp MELICH: MNy. X, 253: a -c a -cs alakváltozata. — Helytelenül MIKLOSICH, SlavEl.² (DANKOVSKY nyomán) *golābo-vac-ból. Hangtani szempontból is lehetetlen, mert amint láttuk, az első adatok nem *galambóc*, hanem *galamboc*, sőt *galambuc* voltak, s ezeket a feltett szláv szóból magyarázni nem lehet.

potykasz [C., MA.; Szlavóniából *potykász* MTsz.] 'carpio, karpfen, ponty' <: *potyka* [első adat 1553 OklSz.] ua.

durvasz [egy adat Orezyból: Igasság szerető ez a tanács házban, de *durvasz* izetlen a köztársaságban. NySz.] 'rudis, roh, grob' <: *durva* ua. NySz.

Felesleges azt gondolnunk, amit SIMONYI: Nyr. XXVIII, 79, hogy hiba *durva* helyett.

2. A népnyelvben.

balóc [egy adat Hont m. Kovár vid. MTsz.] 'balog, balkezes' <: *bal* 'laevus, sinister'.

bigyisz [dunántúli tájszó: MTsz., Nyr. XXVI, 473, 524, XXXV, 432, XLV, 140; alakv.: *bigyisz* NyF. XVII, 23, XXXIV, 45; *bugyisz* NyF. XVII, 24; *bugyisz* NyF. XVII, 23, XXXIV, 45; *bugyesz* NyF. XL, 53] 1. 'téli nadrág' (MTsz., Nyr. XXVI, 473); 2. 'vászon alsónadrág vagy pantalló'. — Vö. *bugyi* 1. 'gyermeknadrág'; 2. 'gyermek-alsónadrág' EtSz.

Vö. EtSz. 398.

dobasz [első adat SI.; alakv.: *dobász* MNy. III, 388; *dobozi* MTsz.] 1. 'plenus, satur, turgidus, tumidus' SI., 'voll, aufgetrieben'

Tzs. 1838., 'eltelt, jóllakott, a sok ételtől feldagadt' CzF.; 2. 'nagyhasú' MNy. i. h.; 3. 'nagyehető' MTsz. *dobozí* a. <: *dob* 'turgidum quid', vö. *dobár* Gombocz: MNy. XX, 61; vö. még: *Szar-dob* 'potrohos' Gyarm., Voc.; *dobfenekű* [Hódmezővásárhely, MNy. II, 93] 'nagy ülepű'; *dobos* [Udvarhely m., MTsz.] 'potrohos'; *Dobos* [Vas m. Nádosd, Nyr. XXVIII, 384] zömök ember gúnyneve.

L. EtSz. 1370.

dühere [Háromszék, MTsz.; alakv.: *dühêre* Torda, NyF. XXXII, 46] 1. 'nagytermetű, tenyeres-talpas leány' NyF. i. h.; 2. 'vén ló' MTsz. <: *döher* [MTsz.; székelyföldi alakv.: *düher* MTsz.] 'nagytestű, otromba testalkatú, nehézkes, elhízott, vaskos' MTsz.

fodróc [három adat Beregszászról, Nyr. XXX, 300, MNy. III, 187; *fodróc* Törös, A beregszászi nyj. 59] 'gyaluforgács' <: *fodor* 'crispus, kraus, göndör'.

gangóc [egy adat Ormányságból, MTsz.] 'kampó'; vö. még *gangicos* [egy adat Baranyából, MTsz.] 'görbe' <: *kankó* [alakv.: *gangó* MTsz.] 'kampó, horog'.

gegerc [Baranya m., MTsz.; alakv.: *gegerce* Baranya m., Nyr. XXVII, 478] 'gége' <: *gége* [baranyamegyei alakv.: *gege* MTsz.] 'kehle'. — Az anorg. -r-re nézve vö. *léc* 'latte' baranyai alakv.: *lérc* TudGyűjt. 1828. X, 70, MTsz.; *piac* 'markt' dunántúli alakv.: *piarc*, *piharc* MTsz.

göbec [székely tájszó; első adat SI.: *göböcbe* szorult a hal, innen KR., CzF.; *göbec* Tsz., innen Bugár, Szóh., MTsz., *Nagygöbec* helynév Vadr.² II, 71; alakv.: *köpec* MNyszet V, 346, innen CzF., MTsz., *göbéc*, *gübéc* MTsz.] 1. 'patakmeder fenekén levő vízvájta mélyedés v. vízmerítő helyül szánt gödröcske'; 2. 'töcsa' MTsz. <: *göbe* [első adat Bethlen Miklósból, NySz.] ua. MTsz.

Gombocz: NyK. XLV, 13; vö. még *göbölye* 'pocsolya' i. m. 12.

gunyac [Törökbecse, MTsz.; Óbecse, Nyr. XXIX, 190; alakv.: *gunyác* palócság, TudGyűjt. 1835. II, 30, innen Tsz., innen CzF., MTsz.; *gunyéc* Vác, NyF. X, 24] 1. 'parasztzűr' TudGyűjt. i. h., Nyr. i. h.; 2. 'gunyácska' NyF. i. h. <: *gúnya* [alakv.: *gunya* MTsz.] 'bekleidung'.

A *gunya* szláv eredetű, de *gunyac*, *gunyác* szláv szót MIKL., SlavEl.², EtWb., BERN. nem említ.

karéc [székely tájszó: Tsz. 193 b, MTsz., Nyr. XXIX, 431] 'karéj', vö. még *karécol* [háromszéki tájszó MTsz.] 'karajokat vagdal' <: *karaj* [alakv.: *karéj*, *karé* MTsz.] 'széle valaminek'.

Gombocz: NyK. XLV, 13.

kutyúsz [egy adat Somogy m.-ből, MTsz., alakv.: *Kutyuz* Veszprém m. Kup, NyF. XXXIV, 180] 1. 'kis kutya' MTsz.; 2. gúnynév NyF. i. h. <: *kutya* 'hund', vö. *kutyú* MTsz.

Lankae [Tolna m. Decs, Nyr. V, 239] egy rét neve <: *lanka* 'pratium' jelentésben OklSz.

nyakóc [a MTsz. adataihoz: Bodrogköz, TudGyűjt. 1831. VII, 78, innen Tsz., innen CzF., MTsz.; Bereg m., Nyr. XXX, 301, Törös i. m. 63; Debrecen, NyF. XXVI, 32; Szalonta, Nyr. XLII, 398; Baranya m. Kölked (eddigelé az egyetlen adat Dunántúlról), Nyr. XXXIII, 422; alakv.: *nyakóc* Törös i. m. 63; *nyakóca* MTsz.; *nyakócán* (hat.) Nyr. XXXIII, 422] 1. 'nudicollis' Bugár, Szóh., 'meztelen nyakú, kendőtlen nyakú' MTsz.; 2. 'pórén' Nyr. XXXIII,

422; 3. 'nyakát félretartó' MTsz.; NyF. i. h.; 4. 'trachlium, halskraut' (neol.) MÁRT. 1810., Tzs. 1838., CzF. stb. <: *nyak* 'cervix, hals'. — Vö. *nyakó* 1. 'krummhals' MÁRT. 1811., Tzs. 1838. (gúny-név Szalontán) Nyr. XLIV, 9; 2. 'hosszú, vékony, vézna (pl. fiú)' Kisújszállás, Nyr. XLIII, 88.

A *nyak*-nak olyan származéka *nyakóc*, mint a *haj*-nak *haja*-don; ez utóbbira nézve vö. BEKE: Nyr. XLII, 184; PAIS: MNy. XV, 128.

pempösz [egy adat Somogy m.-ből, KASSAI IV, 142; talán innen MTsz. utalása *pompos* a.] 'vakaró cipő'. — Vö. *pempő* [alakv.: *pempő*, (*pempő*jit) Dunántúl, MTsz., Nyr. XXVII, 111, NAGY J., A csökölyi nyj. 53, NÓGRÁDI J., A sümegvid. nyj. 24; Baja, Nyr. XXXIII, 531] 1. 'pulpa, farina aqua remixta, puls' BUGÁT, Szóh., 'pép, gyermekpép' CzF., MTsz., Nyr. i. h., NAGY J. i. m.; 2. 'rosszul sült, szalonnás kenyér' Tsz., innen MTsz.; 3. 'rosszul sült tészta' CzF.; 4. 'ragasztószer' NÓGRÁDI J. i. m. 5. gúnynév (Somogy m. Iharos) Nyr. XXIX, 95; *pempőke* [Pápa, MNy. XI, 141; alakv.: *pempőke* Györszentmárton, Nyr. XXXV, 433, Bakonyalja, NyF. XXXIV, 44] 1. 'búza lisztből élesztővel készült költ tészta' NyF. i. h.; 2. 'rosszul sült tészta' Nyr. i. h.; 3. 'rosszul sikerült főzelék' MNy. i. h.; *pempőlík* [Györszentmárton, Nyr. XXXV, 390] 'összekotyvasztott tészta'.

petesz [Borsod m. Bogács, KASSAI V, 270, megemlíti még I, 315, II, 39] 'kis fiú penise' KASSAI I, 315 <: *pete* [a XVIII. sz. végén jegyezték fel a székely népnyelvből NyÜsz. 261] 1. 'ovum, ei' PP. 1801.; 2. 'férfi szemérme' moldvai csángó, Nyr. XXX, 177.

pirine [székely tájszó, MTsz.] 'parányi'; vö. még *pirinces* [székely, MTsz.] ua. — Vö. *pirinyó*, *pirinkó*, *pirinke* stb. ua. MTsz.

potrácos [egy adat Göcsejből, Gönczi F., Göcsej 500] 'potroh' — Vö. *potroh* 'schmerbauch'.

tankasz [egy adat Zala m. Nagylengyelről, MTsz.] 'életlen, közörsületen (pl. kés)'. — Vö. *tonka* [Dunántúl, MTsz.] ua. Folytatjuk.

JUHÁSZ JENŐ.

A denominális -sz > -c névszóképző.¹

II. -ci, -szi (? -zi).

Az -sz > -c képzőbokrai közül a -ci, -szi-t tarthatjuk még kétségtelen magyar képzőknek. A -ci-t SIMONYI (TMNy. 552) szláv eredetűnek tartja, azonban MELICH szerint (MNy. X, 254) új keletkezésű és nem szláv. Miután magyar sz > c képzőt kimutattunk, a -ci eredetéről MELICH véleményéhez kell csatlakoznunk.

A -ci mellett a -szi s az egyetlen gyanús -zi oly későn lép fel nyelvünkben, hogy a -szi-t semmiesetre sem tekinthetjük a régi -sz+i maradványának, hanem pusztán másodlagos alakulásnak a régebbi -ci képzőből.

1. A régi nyelvben.²

Geci [1629: *Geczinek* TörtT. 1899 : 524; 1728. OklSz.] 'Gregorius' PPB. Nomina propria. — Vö. *Gergely* ua.; *Gecő* [1689. Magyar TörtT. XVIII, 173] 'Gregorii nomen blandiens'.

Marci [1659: *Marczi* KárOkt. IV, 368; 1683: *Marczi* TörtT. 1911 : 50] 'Martini nomen blandiens'. — Vö. *Márton* 'Martinus'.

boci [első adat MÁRT. 1800.] I. 'interiectio vitulum allicientis';

2. 'vitulus pusillus, kälbchen' (in der kindersprache) EtSz.;

3. 'kalbskopf' (spottisch) MÁRT. 1810. — Vö. *borjú* 'kalb'.

Máskép EtSz.

Juci [első adat MÁRT. 1807.] 'Dittchen'. — Vö. *Judit* 'Judith'.

Berci 'Adalbert' Tzs. 1838.

Cenci 'Vince' uo.

Lenci 'Lorenz' uo.

2. A népnyelvben.

Babci [egy adat Szegszárdról, Nyr. XXVIII, 525] gúnynév < : *bab* 'bohne'.

Bambuci [egy adat Bakonyaljáról, NyF. XXXIV, 185] gúnynév < : *bamba* 'stolidus' — Vö. *bambu*, *bambuc*, *bambuk* ua. EtSz.

bönci [egy adat Magyargencsről Vas m., NyF. XXXIII, 26; alakv.: *bunci*, egy adat Nagykanizsáról, NyF. XLVIII, 61]

¹ Vö. MNy. XXIV, 104—8.

² Megemlítem, hogy a régi nyelvből két német eredetű női nevet is feljegyeztem: a) 1621, ill. 1650: *Micike* TörtT. 1882: 126, 1880: 222; b) 1661: *Mancika* TörtT. 1898: 228; l. még SÁNDOR, Sokféle XII, 246.

1. 'nagyevő, kövér' NyF. XXXIII, 26; 2. 'kis kövér fiú' NyF. XLVIII, 61. — Vö. *bömléc* [alakv.: *bumhész* EtSz.] 'nagy has, pocak' EtSz.

foci [közismert pesti sportszó] 'football'. — Vö. *foibal* ua.

garci [bajai diáknyelv, Nyr. XXVI, 190; Szegszárd, Nyr. XXVIII, 430] 1. 'cigaretta' Nyr. XXVI, 190; 2. 'bagó (szivarvég)' Nyr. XXVIII, 403. A német *zigarre* hangsúlyos *gar* szótagjából magyar *-ci* képzővel; vö. *gáró* 'cigaretta' bajai diákny., i. h.

gojzi [pesti gyermek- és „link“-nyelv, Nyr. XXX, 302, 438, Ethn. XV. Ért. 57. MNy. XIII, 61; alakv.: *gajzi* jassznyelv, KABDEBŐ] 'golyó'. — Vö. *golyó* [„link“-nyelvi alakv.: *goj* MNy. XIII, 61] 'kugel'.

gönci [kis *gönci* Hódmezővásárhely, MNy. VIII, 427] kis kövér gyermek becéző neve <: *gömb* 'kugel'.

Gönci [egy adat Békésdoboziról, Nyr. VIII, 239] egy göndörhajú gúnyneve. — Vö. *göndör* 'kraus'.

Gyuszi [közismert] 'Gyulae nomen blandiens'. — Vö. *Gyula* 'ein ungarischer taufname'.

makszi [bajai diáknyelv, Nyr. XXXIII, 531] 'mag, kül. szentjánoskenyérmag' <: *mag* 'semen, kern'.

nőci [Budapest, Nyr. XLVII, 40] 'nőeske' <: *nő* 'femina'.

pirci [egy székelyföldi adat, MTsz.] 'piciny' — Vö. *pirinyó* ua. MTsz.

Tyukszi [a szegedi ker. börtön törzskönyvéből, Nyr. XXXVII, 382] gúnynév <: *tyúk* 'huhn'.

Ezenkívül Nyr. VII, 238—9 találunk néhány hely nélkül közölt *-ci* képzős becéző keresztnévet.

Kissé más természetű alakulások:

szamaróci ember [egy adat, Kassai IV, 360] 'homo stupidus'.

rühóci [balatonmelléki tájszó, Tsz., innen CzF., MTsz.; TudGyűjt. 1839. XII, 51; alakv.: *rüheróci* CzF.] 'folyton vaka-rózdó, tisztátalan, rongyos ember'.

nyargalóci 'lótófutó ember gúnyneve' CzF.

Lisztnyalóci egy egér neve Csokonai Békaegérharcában.

Bánóci (Eger, Nyr. XII, 283) szőszegő ember gúnyneve.

T. i. ezek analógikus úton támadtak. Kiinduló pont a régebbi magyar nyelvnek *szaladóci* szava volt. E szót SÁNDOR, Sokféle XI, 146, KR., CzF. 'szaladgáló. Fuss-Jancsi'-nak értelmezi, pedig jelentése nem egészen az volt. SzD.¹ 102 ezt mondja: *Szaladótzira (szaladni, koslatni) botsátom*. Faludi Nemes Asszonyában pedig, ahonnan valószínűleg a későbbi források merítettek, ezt találjuk: „Ő kegyelme nem bocsátja *szaladóci*ra és szabad futamlására a dámák sokfelé igyekező indulatikat.“ (NySz. III, 47.) Tehát indulatok *szaladóci*ra bocsátásáról van szó, s ezt 'szerelmi vágyódás', nem pedig 'freier lauf' (mint NySz. értelmezi) jelentéssel lehet megérteni. Feltehető tehát, hogy Faludi népnyelvi szót vett át, de jelentésével a későbbi írók nem voltak tisztában.

Van ugyan egy másik régi szavunk is Beresényi egyik 1705-iki levelében: „operationak, s nem csak már megszokott *szaladóczki* hadnak ösmervén a fődnépe, szívessébben hajoljon.“ (ArchRák. IV, 469; id. NySz.) E szó azonban Beresényinek, a gúnyolódás, tréfa, szójáték nagy mesterének, egyéni alkotása

az *-óczki* végű vezetéknevek analógiájára. A szó másutt nem fordul elő, tehát csak alkalmi, gúnyos elnevezés volt.

Látjuk tehát, hogy az *-sz > -c* és a *-ci* régi, sőt nyilvánvalóan magyar képző. De arra a kérdésre, hogy a képző finnugor eredetű-e, vagy a magyar nyelv külön életében alakult-e, nem merek válaszolni. Az azonban kétségtelen, hogy nem idegen elem nyelvünkben.

JUHÁSZ JENŐ.
